

MOTTO:

„Să nu angajezi o bătălie dacă victoria nu
îți conferă un avantaj esențial”

Mareșal Erwin Rommel

CONCOMITENȚA APĂRĂRII PE TERITORIUL NAȚIONAL ȘI A PARTICIPĂRII LA ACȚIUNI MILITARE ÎN AFARA ACESTUIA, ÎNTRE NECESITATE ȘI OBLIGAȚIE

Maior dr. Virgil Ovidiu POP *

Abstract

The new Romania's status of NATO member country places the simultaneously of collective and national territory defense between necessity and duty. In the actual geopolitical environment both collective defense and national defense represents the pillars of preserving the most important state characteristics: sovereignty, independence, unity, and territorial integrity. Also, collective defense is conducted to make up for internal vulnerabilities and to diminish their impact on national security. For Romanian army is very clear that national territory defense missions have the highest priority not only against some possible aggressions but also to prevent terrorist actions or crisis management.

INTRODUCERE

Noua postură a României, ca membră a celei mai puternice alianțe din istorie, plasează concomitența apărării naționale și a celei colective între necesitate și obligație.

Integrarea României în structurile euroatlantice a făcut ca armata să joace un rol semnificativ în sistemul NATO de apărare colectivă a suveranității și integrității teritoriale a statelor membre, *obligație reieșită cu claritate din statutul de membru al Alianței Nord-Atlantice.*

Armata reprezintă instrumentul militar prin care statul român își duce la îndeplinire obligațiile asumate prin tratatele și convențiile internaționale, în ceea ce privește garantarea și asigurarea securității și păcii în lume.¹

* Comandantul Batalionului 30 Vânători de Munte „DRAGOSLAVELE”

În anul 2004, a fost adoptată de Parlamentul României *Legea privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român*.² Potrivit acestei legi, Armata României va putea îndeplini, în afara teritoriului național, următoarele misiuni: de apărare colectivă; în sprijinul păcii; de asistență umanitară; de tip coaliție; exerciții comune; misiuni individuale; ceremoniale militare.

Un pas important pe linia clarificărilor conceptuale privind misiunile Alianței l-a constituit *Summit-ul de la Istanbul din 28-29 iunie 2004*. Summit-ul a oferit ocazia desfășurării următoarelor întruniri: Consiliul Nord-Atlantic, la nivelul șefilor de state și guverne; Consiliul NATO-Rusia, la nivelul miniștrilor de externe; Comisia NATO-Ucraina, la nivelul șefilor de state și guverne; Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC).

Dintre deciziile adoptate remarcăm: extinderea misiunii din Afganistan, în perspectiva alegerilor din septembrie 2005; încheierea până în 2006 a misiunii din Bosnia și preluarea acesteia de către Uniunea Europeană; consolidarea operației antiteroriste Active Endeavour desfășurate în Marea Mediterană; acordarea de asistență Irakului pentru instruirea forțelor sale de securitate.³

Pentru Armata României este clar faptul că *prioritare sunt misiunile pentru apărarea teritoriului național*, nu numai împotriva unei eventuale agresiuni, dar și pentru preîntâmpinarea unor acțiuni teroriste sau pentru rezolvarea unor crize, inclusiv dintre cele provocate de forțele naturii, cum a fost cazul inundațiilor din vara anului 2005 sau a alunecărilor de teren din iarna anului 2006.

Complexitatea misiunilor și posibilitatea concomitenței acestora, pe teritoriul național sau în afara acestuia, impun obligații sporite pe linia managementului forțelor de la pregătirea lor până la proiectarea acestora în teatrul de operații și conducerea operațiilor.

În actualul context geopolitic, *apărarea colectivă ca și apărarea națională* se impun cu necesitate ca o formă de organizare a prezervării caracteristicilor definitorii ale statului: suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială. Totodată, *apărarea colectivă este necesară pentru a compensa vulnerabilitățile interne* pe care orice stat le are, le cunoaște și le vrea să le diminueze impactul asupra securității sale. Practic, vulnerabilitatea există și se manifestă ca stări de lucruri, fenomene și procese din viața internă a fiecărui stat, zone sau regiuni. Prin urmare, ele sunt specifice fiecărei țări, regiuni și zone geografice ele urmând un dublu rol. Mai întâi, diminuează

¹ Cf. Dr. Petre Duțu, *Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea Armatei României în cadrul apărării NATO*, Editura U.N.Ap., București, 2005. p. 14.

² Cf. *Legea 42/2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român*, <http://www.cdep.ro>.

³ Cf. *Declarația lui Jaap de Hoop Scheffer, secretar general NATO*, Observatorul militar nr. 24/2004.

capacitatea de reacție a țării la riscurile existente sau potențiale. Apoi, ele se comportă ca și cum ar fi un catalizator al manifestării active a unor riscuri.

Apărarea colectivă este un drept al statelor, stipulat în Carta ONU, care menționează că statele membre au obligația de a respecta și proteja integritatea teritorială și independența politică împotriva oricărei agresiuni externe. În acest sens Carta ONU stabilește *dreptul natural și legitim al apărării, individuale și colective*, a tuturor țărilor membre.¹

Transformarea NATO s-a concretizat, în principal, pe dezvoltarea noilor capacități militare, așa cum au fost definite la *Summit-ul de la Praga, din noiembrie 2002*. Având în vedere că prima etapă a inițiativelor a constat în concretizarea noilor capacități sub forma *Forței de Răspuns, NATO Response Force (NRF)* a devenit evident faptul că utilizarea acesteia depinde de configurația unui cadru strategic și politic.

Apărarea teritoriului național este problema fundamentală a fiecărui stat membru NATO și constituie misiunea prioritară a armatelor naționale. Posibilitatea folosirii eficiente a tuturor facilităților oferite de teritoriul național (infrastructură, baze de aprovizionare, baze militare) ușurează acțiunile desfășurate inițial cu forțele proprii, dar mai ales proiectarea în timp scurt a forțelor NATO destinate pentru rezolvarea unor crize din apropierea României.

Pentru apărarea teritoriului național este necesară regândirea amenajării acestuia pentru apărare, în raport cu noile direcții și aliniamente de apărare sau contraofensivă, drumuri de rocadă, depozite de teritoriu, dar mai ales drumuri de pătrundere, care să *asigure desfășurarea forțelor NATO către frontiera de nord și de est a României*, care, din aprilie 2004, a devenit și frontieră de est a NATO.

*Funcționarea apărării colective în cadrul Alianței Nord-Atlantice se întemeiază pe prevederile Tratatului de la Washington.*²

Din analiza prevederilor *Tratatului de la Washington*, rezultă că:

- nu se prevede în mod expres că acțiunea va fi obligatoriu comună în cazul unui atac armat, ci opțională, adică poate fi individuală sau colectivă;
- se impune condiția de a acționa eficient și continuu, indiferent de modalitatea aleasă pentru ripostă;
- obligația tuturor statelor de a-și dezvolta propriile mijloace atât pentru apărarea proprie, cât și pentru apărarea colectivă;
- se oferă asistență, ceea ce înseamnă că, mai întâi, ea trebuie solicitată

¹ Carta ONU, articolul 51.

² Cf. *Tratatul de la Washington*, 4 aprilie 1949, art. 3.

de statul agresat militar și apoi, se oferă reciproc;

- responsabilitatea fiecărui stat de a-și crește capacitatea individuală și colectivă de rezistență împotriva unui atac armat.

*Conceptul Strategic al Alianței (CSN) proclamă apărarea ca fiind indivizibilă și egală pentru toate statele membre. NATO menține capacități militare adecvate, inclusiv de alertă timpurie, pentru a se asigura că agresiunea contra țărilor membre nu va fi niciodată privită drept o variantă de succes. Sarcina forțelor combinate aliate este descurajarea oricărui posibil atac, oprirea înaintării inamicului cât mai departe cu putință de zona de responsabilitate a NATO, determinarea agresorului să-și reconsidere decizia, să oprească atacul și să se retragă. Misiunea finală a forțelor NATO constă în *garantarea independenței politice și a integrității teritoriale a aliaților*.¹*

Apărarea teritoriului național, chiar în condițiile în care România este țară membră NATO, rămâne o problemă fundamentală a statului nostru. Modul în care acest lucru se poate realiza l-am analizat în mai multe variante.

*Apărarea națională este definită ca apărare a țării prin utilizarea în totalitate a disponibilităților de ordin militar, civil, economic și psihologic, în scopul asigurării rezistenței în fața unei primejdii (apărarea în fața unui inamic superior).*²

Apărarea națională, ca ansamblu de activități și măsuri adoptate și puse în practică pentru a garanta suveranitatea națională, independența, integritatea teritorială, viața și bunurile populației, vizează și asigurarea unui climat de siguranță, prevenirea pericolelor și amenințărilor de orice fel. Apărarea națională pentru un stat membru al unei alianțe politico-militare, de talia celei nord-atlantice, are alte dimensiuni și coordonate de desfășurare, decât în cazul unei țări ce nu are respectiva calitate.

Apărarea națională, în cazul unei țări membră a NATO, este o componentă a sistemului apărării colective specific acestei Alianțe. Aceasta trebuie să răspundă prompt, oportun și optim cerințelor impuse de Alianță fiecărui stat membru în ceea ce privește dimensiunile, calitatea, instruirea, pregătirea și dotarea cu mijloace de luptă a forțelor armate naționale.

Logica intrării României în NATO este de a beneficia de apărarea colectivă și de a acoperi astfel deficitul de securitate. Pot să apară, însă situații complexe, când apărarea colectivă nu poate funcționa sau nu este necesar a funcționa.

Astfel, în cazul unui război de amploare, dus într-o zonă de responsabilitate a NATO, departe de teritoriul României, Forța de Răspuns a

¹ *Conceptul Strategic al Alianței, press and media NATO, par. 41 și 47.*

² Cf. Col. dr. Constantin Onișor, *Teoria strategiei militare*, București, AISM, 1999, p. 324.

NATO poate fi angajată în totalitate sau în mare parte pe un teatru de operații, în condițiile când în alte zone sunt deschise alte conflicte de amploare scăzută. Este greu de presupus, dar nu imposibil, ca în această situație, deși România este dispusă pe una din principalele direcții de interzis a NATO, să fie obligată cel puțin pentru o perioadă scurtă de timp, să-și rezolve numai cu forțele proprii problemele de securitate națională.

Acest scenariu nu poate fi analizat fără a ține cont că, începând cu anul 2007, România va deveni țară membră a UE care, printre altele, își propune și crearea unei structuri militare puternice.

Parteneriatul NATO-Uniunea Europeană este un tip de parteneriat între două entități suprastatale, cu funcții importante în spațiul de securitate. Cele mai complexe aspecte ale lui se referă la Declarația NATO-UE asupra Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) și Aranjamentele Berlin.¹

Declarația NATO-UE asupra PESA a fost semnată la 16 decembrie 2002. Ea a permis, pe de o parte, accesul UE la capacitățile de planificare ale NATO pentru operații proprii și, pe de altă parte, reafirmarea următoarelor principii pe care se fundamentează acest parteneriat strategic: concertarea; egalitatea și respectul autonomiei decizionale a UE și a NATO; respectarea intereselor statelor membre ale UE și ale NATO; respectarea principiilor Cartei Națiunilor Unite; dezvoltarea coerentă, transparentă și cu sprijin mutual a unor capacități militare comune.

După decizia politică de parteneriat luată în decembrie 2002, au urmat, la 17 martie 2003, *Aranjamentele Berlin* prin care s-au pus fundamentele cooperării NATO-UE în domeniul gestionării crizelor.

Mai mult, în vederea sprijinului în ceea ce privește planificarea strategică, la *Marele Cartier General al Puterilor Aliate (SHAPE)* al NATO de la Mons, din Belgia, a fost instalat un Stat Major Operațional (SMO) al UE, iar la AFSOUTH, de la Neapole (care constituie comandamentul forței interarme NATO pentru operațiile din Balcani), s-a constituit un Element de comandament al UE (EUCE). Șef al Statului Major al EUCE a fost numit chiar șeful Statului Major al AFSOUTH, asistat de un director al UE pentru operații.²

Toate aceste aranjamente și parteneriate implică și obligația armatei României de a participa la tot mai multe și complexe acțiuni militare în afara teritoriului național.

România nu dorește un război în apropierea teritoriului național și cu atât mai puțin pe teritoriul național. Dar dacă totuși acest eveniment ar avea loc, apărarea națională cu participarea forțelor NATO, fără prezența unor unități militare românești în cadrul unor acțiuni internaționale, ar fi situația cea mai

¹ Cf. Gl. bg. (r) Gheorghe Văduva, *Dinamica parteneriatelor*, Editura U.N.Ap., București, 2004, p. 13.

² Cf. *Parteneriatul strategic NATO – UE*, pdf., pp. 3-10.

avantajoasă și de fapt esența aderării noastre la Alianța Nord-Atlantică. În această situație, problema se pune, în primul rând, din punct de vedere al compatibilității Armatei României cu armatele țărilor membre NATO. Pe această linie s-au făcut și se fac eforturi mari.

Apărarea națională a României cu participarea forțelor NATO presupune dislocarea din timp de pace a unei părți din forțele NATO pe teritoriul național, în cadrul unor baze militare. Totuși, forțele principale NATO, în cazul unui conflict pe teritoriul național sau în apropierea acestuia, ar putea fi desfășurate pe timpul perioadei de tensiune sau chiar pe timpul desfășurării acțiunilor militare. *Apărarea națională*, cu participarea forțelor NATO, este posibilă mai ales atunci când Alianța nu are angajate forțe majore în alte zone, pericolul este mai mare în zona de responsabilitate a României și nerezolvarea la timp a situației ar afecta și NATO, ceea ce impune stoparea imediată a anumitor conflicte care ar afecta teritoriul nostru național.

CONCLUZIE

Apreciată drept un actor important al regiunii, România, nou membru NATO, a demonstrat, prin acțiunile sale, că se poate constitui într-un pilon solid de stabilitate.

În acest sens, România și-a manifestat inițiativa și acțiunea, în general, în cadrul proceselor de cooperare regională din Europa Centrală și de Sud-Est.

De asemenea, țara noastră participă la diverse forme de cooperare al căror rol este de a stabili legături economice și de a crește stabilitatea regională. Toate aceste obligații ale României demonstrează că **țara noastră va avea de acum înainte permanent forțe și mijloace participante la acțiuni multinaționale, departe de teritoriul național.** Aducerea acestor forțe în țară, chiar pe timpul unei crize majore, necesită mult timp și presupune, în primul rând, un timp de refacere a acestora.

BIBLIOGRAFIE

1. Dr. Petre Duțu, *Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea Armatei României în cadrul apărării NATO*, Editura U.N.Ap., București, 2005. p. 14.
2. *Legea 42/2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român*, <http://www.cdep.ro>.
3. *Declarația lui Jaap de Hoop Scheffer, secretar general NATO*, Observatorul militar nr. 24/2004.

4. *Carta ONU*, articolul 51.
5. *Tratatul de la Washington*, 4 aprilie 1949, art. 3.
6. *Conceptul Strategic al Alianței, press and media NATO*, par. 41 și 47.
7. Col. dr. Constantin Onișor, *Teoria strategiei militare*, București, AISM, 1999, p. 324.
8. Gl. bg. (r) Gheorghe Văduva, *Dinamica parteneriatelor*, Editura U.N.Ap., București, 2004, p. 13.
9. *Parteneriatul strategic NATO – UE*, pdf., pp. 3-10.
10. Vasile Popa, Mihai Ștefan Dinu, *România și procesul de stabilizare regională*, Editura U.N.Ap., București, 2004, p. 19.